

С. І. Киреев

Державний сектор в економіці

ДЕРЖАВНИЙ СЕКТОР В ЕКОНОМІЦІ – здійснення безпосередньої господарської діяльності з метою виробництва суспільних благ або вилучення прибутку при управлінні державними підприємствами і державним акціонерним капіталом. Осн. причина, що зумовлює необхідність присутності держави в економіці, – неспроможність ринку в певних ситуаціях вирішувати завдання розвитку економіки та її складових: інфраструктури, реконструкції деяких галузей реал. сектору економіки, забезпечення нац. економіки енергією та сировиною, фінансування й організації у заг.-держ. масштабах н.-д., експериментал. і дослідно-конструктор. робіт. Розв'язання цих завдань покладене на Д. с. в е.

У межах держ. сектору держава виступає власником засобів виробництва і виконує всі функції, що відповідають статусу власника: організовує відтворювал. процес, керує ним, наймаючи профес. менеджерів, здійснює привласнення виробленого продукту та його використання в інтересах суспільства. Так, в економіці Франції значне місце посідає держ. сектор. У її промисловості діють 446 держ. компаній, переважно у чорній та кольоровій металургії, хімії, машинобудуванні; в галузі транспорту і зв'язку – 194, в енергетиці – 32, у фінанс. сфері – 280 компаній. Як правило, для них характерні знач. рівень концентрації виробництва та активна зовн.-торг. діяльність. Одним із гол. інструментів впливу на франц. економіку є бюджетне регулювання, яке включає проведення відповід. податк. політики та виділення коштів на реалізацію конкрет. цільових програм. Зокрема держава фінансує реалізацію великих н.-д., технол. та екон. програм, що забезпечують доступ Франції до передових і перспектив. технологій. Все це зумовлює частку витрат бюджету центр. уряду на рівні 24 % до ВВП (2001). За даними Світ. банку, 2001 витрати держ. бюджету (у відсотках до ВВП) становили: в Україні – 28,9 %, Великій Британії – 35,9 %, Польщі – 35,1 %, Румунії – 30,4 %, Білорусі – 29,6 %, РФ – 24,4 %, США – 19,5 % (частки зведених бюджетів у ВВП країн ще більші).

Окрім наведених вище функцій, у країнах з перехід. економікою держава здійснює широкомасштабну приватизацію через спеціально створені структури (в Україні – Фонд держ. майна). Значну частину держ. сектору становлять об'єкти інфраструктури (переважно

нерентабельні), ін. частину – держ. підприємства у сировин. та енергет. галузях, що потребують великих інвестицій при повіл. оберненості капіталу. Прибутковість держ. фірм, як правило, нижча, ніж приватних. 2005 в Україні рівень рентабельності операц. діяльності загалом по економіці становив 7,0 %: на підприємствах приват. власності – 8,2 %, держ. і держ. корпоратив. – 3,4 %; рівень рентабельності всієї діяльності – відповідно 3,5, 4,1 та 1,1 %. Оскільки приватне підприємництво в Україні ще не стало ефектив. власником, знач. учасником ринку залишається держава в особі держ. підприємств і корпорацій. 2005 їх кількість становила 4605 – 1,3 % від заг. кількості підприємств – суб'єктів підприємниц. діяльності в Україні. Проте на них було зайнято 19,9 % (1864,2 тис. осіб) середньоріч. кількості найманих працівників у країні та отриманий фінанс. результат від звич. діяльності до оподаткування в сумі 5820,9 млн грн – 9,5 % заг. результату по економіці в цілому. Для підприємств приват. власності фінанс. результат становив 56 385,9 млн грн – 91,9 %. Підпр-ва комунал. власності взагалі виявилися збитковими. Існування в умовах ринк. господарства Д. с. в е., підприємства якого у своїй діяльності керуються принципами, дещо відмінними від принципів приват. фірм, дає змогу використовувати його для вирішення заг.-держ. екон. завдань, підвищення рентабельності приват. сектору. Д. с. в е. також часто використовують як гол. постачальника дешевих послуг (транспорту, зв'язку, електроенергії, сировини та ін.), знижуючи у такий спосіб витрати у приват. секторі. Він і надалі має залишатися реально та ефективно діючим інструментом проведення соц.-екон. стратегії. Управління Д. с. в е. не повинно обмежуватися вирішенням суто фінанс. завдань, а має сприяти досягненню заг.-екон., наук.-тех., соц. й екол. цілей. Враховуючи значущість держ. сектору для стабілізації та піднесення нац. економіки, необхідно скоригувати підхід до механізму приватизації. Роздержавлення має свої межі, тому потрібно розрахувати такі розміри Д. с. в е., за яких саме держ. капітал забезпечить найвищу, з погляду функціонування усієї нац. економіки, ефективність. Збереження оптимал. розмірів держ. сектору дасть змогу Україні використати його з метою структур. перебудови з урахуванням сучас. напрямів інформ.-комунікац. революції і на цій підставі сформувати рівноважну макроекон. модель розвитку.

Рекомендована література

1. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку. К., 2003;
2. Роль держави в довгостроковому економічному зростанні. К.; Х., 2003;
3. Діяльність підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності. 2005: Статист. зб. Ч. 1. К., 2006.

Бібліографічний опис:

Державний сектор в економіці / С. І. Киреев // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-26186>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).